

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Громадська організація «ЕдКемп Україна»
БО БТ «Київський інститут гендерних досліджень»
Jindal Institute of Behavioural Sciences of O. P. Jindal Global University (Delhi, India)
Управління освіти і науки Тернопільської ОДА
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Науково-дослідний центр з проблем гендерної освіти і виховання учнівської та
студентської молоді НАПН України – ТНПУ ім. В. Гнатюка
Інклюзивно-ресурсний центр ТНПУ ім. В. Гнатюка

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

**Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної
конференції**

10 – 11 вересня 2020 року

Тернопіль
2020

УДК 37.014:[305+316.6](477:4-6ЄЄ):005.745"20"

**Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
«Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції»**

*Рекомендовано до друку Вченою радою ТНПУ ім. В. Гнатюка
(протокол № 2 від 29 вересня 2020 року)*

Рецензенти:

*Буяк Б. Б., доктор філофських наук, професор
Дороніна Т. О., докторка педагогічних наук, професорка
Яблонська Т. М., докторка психологічних наук, професорка*

Редакційна наукова колегія:

*Ігор Гевко, доктор педагогічних наук, професор
Тамара Говорун, докторка психологічних наук, професорка
Ольга Кізь, кандидатка психологічних наук, доцентка
Оксана Кікінежді, докторка психологічних наук, професорка
Володимир Кравець, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України
Олена Масалітіна, кандидатка філологічних наук, доцентка
Світлана Сисоєва, докторка педагогічних наук, професорка, дійсна членкиня НАПН України
Марфа Скорик, кандидатка філософських наук, старша наукова співробітниця
Ірина Шульга, кандидатка педагогічних наук*

Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 10–11 вересня 2020 р. / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка ; за заг. ред. В. П. Кравця, О. М. Кікінежді. Тернопіль : ТНПУ, 2020. 288 с.

Modern strategies of gender education in the conditions of European integration : proceedings of the International Scientific and Practical Conference, September 10–11, 2020 / Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University ; under the general editorship V. P. Kravets, O. M. Kikinezhdi. Ternopil : TNPU, 2020. 288 p.

ISBN 978-617-595-103-3

У збірнику представлено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції», яка відбулася 10–11 вересня 2020 року у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

Для науковців/науковиць, викладачів/викладачок, педагогів/педагогинь, психологів/психологинь, працівників/працівниць соціальної сфери, здобувачів/здобувачок вищої освіти, активістів/активісток молодіжних і громадських організацій/об'єднань, фахівців/фахівчинь з питань гендерної освіти та усіх, кого цікавить гендерна проблематика.

Погляди редакційної колегії можуть відрізнятися від авторського викладу. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

ISBN 978-617-595-103-3

розв'язання цього діалогу в минулому призводить до формування хронічного переживання незавершеної ситуації. Робота на межі-контакту – це постійна робота з проєкціями клієнта, його фантазіями, переносом в сторону терапевта та співставлення цих фантазій з реальністю. У цьому варіанті роботи важливо мати натренований «терапевтичний шлунок», щоб не отруїтися інформацією клієнта. При роботі на межі контакту терапевт завжди знаходиться в ситуації невизначеності та змушений творчо пристосовуватися. Для цього необхідним є особистісне пропрацювання терапевта.

Отож, власний досвід терапії є обов'язковою умовою становлення фахівця в гештальт-терапії аби чітко диференціювати гендерні ролі, усвідомлювати гендерну ідентичність, внутрішні реакції, пов'язані з власними проблемами та переживаннями, які викликає кожен окремий клієнт. Нівелювання гендерних відмінностей спричинює руйнування діалогічної концепції гештальт-терапії. Натомість визнання їх і трактування як динамічно пов'язаних частин єдиного цілого утворює принцип «Я-Ти» (М. Бубера) – простір взаємин в якому «Я» потребує «Іншого», як для того щоб відбутися, так і для того, щоб проявитися.

Література

1. Особливості стосунків «психотерапевт – клієнт» у сучасному соціокультурному середовищі : монографія / Кісарчук З. Г. та ін. ; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2017. 225 с.
2. Перлз Ф. Гештальт-подход, Свидетельтерапии ; пер. с англ. М. Папуша. Москва : Изд-во Института Психотерапии, 2001. 224 с.
3. Робин Ж.-М. Гештальт-терапия ; пер. с франц. И. Розенталь, Д. Хломов, Н. Кедрова. Москва : Институт Общегуманитарных Исследований, 2007. 64 с.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ЕГАЛІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Оксана КІКІНЕЖДІ

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
okiki77777@gmail.com

Пріоритетним напрямком роботи Ради Європи є досягнення гендерної рівності, захист прав людини, підтримка демократії та забезпечення принципу верховенства права. Як наголошується у Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр., гендерна нерівність та структурні бар'єри існують у багатьох сферах, відводячи жінкам і чоловікам їх традиційні ролі та обмежуючи можливості жінок у користуванні своїми основними правами. Регулярний моніторинг і дослідження показують, що прогрес щодо політичної участі жінок, доступу до правосуддя та викорінення шкідливих гендерних стереотипів і сексизму відбувається дуже повільно [5].

У контексті Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. та із врахуванням європейського вектору освітніх реформ актуалізується

розвиток нової парадигми оцінки особистості – егалітарний вимір, який все більше протистоїть патерналістській парадигмі радянських часів. Прийняття європейських цінностей передбачає інтегрування принципів гендерної рівності в усі сфери суспільного життя, забезпечення рівного доступу та можливостей обох статей до освітніх, виробничих, культурних ресурсів тощо [4; 6]. Викликом часу у дослідженні соціально-психологічних механізмів формування егалітарної культури студентської молоді є забезпечення рівних можливостей жінок і чоловіків у досягненні певного соціального статусу, подоланні статевих стереотипів, прийнятті егалітарної ідеології громадянської активності, взаємозамінності статей у професійному та сімейному функціонуванні.

Егалітарність з позиції гуманістичної психології – це відкритість досвіду та водночас опора на власні сили, актуалізація власних устремлінь, самодостатність, сприйняття себе без захисних механізмів, свобода від стереотипізованих очікувань у пошуку особистісних смислів, позиція суб'єктності в життєтворенні. На нашу думку, егалітарність, як позиція суб'єктності, забезпечується не лише конституційним захистом рівності прав статей, а й рівністю їх реальних можливостей у доступі до професійної освіти, здобутті кар'єри, досягненні бажаного громадянсько-політичного статусу, справедливого розподілу сімейних функцій, зокрема, побутово-господарських, виховних. Ми розглядаємо егалітарну особистість як суб'єкта самотворчості, відкритої, самодостатню, гендерно компетентну особистість, яка сповідує принципи рівноцінності та паритетності статей у особистісному і професійному життєздійсненні.

В основу формування егалітарної культури студентської молоді покладені провідні ідеї гуманістичної психології, «гендерна матриця» національної педагогічної спадщини, інтеграція компетентнісного, особистісно орієнтованого, гендерного та суб'єктно-діяльнісного підходів, принципи саморозвитку, культуродоцільності, діалогічного стилю спілкування, аксіологічності, комплексності, цілісності тощо. Шлях до формування егалітарної культури пролягає як через гендерну поінформованість (обізнаність), так і гендерну чуйність (толерантне ставлення), а також асертивність, які формують здатність протистояти статевим стереотипам. Гендерні компетенції як ключові розвивають в особистості потребу і здатність до самопізнання та самовдосконалення, уміння будувати партнерські стосунки, бути конкурентоспроможною на ринку праці, утверджувати у приватному і соціальному житті демократичні цінності.

Побудова моделі становлення егалітарної особистості майбутніх фахівців гуманітарної сфери на засадах інтеграції означених вище підходів охоплює підготовку дівчат і хлопців до гнучкого соціостатевого репертуару в різноманітних сферах життєдіяльності з урахуванням їхніх здібностей, уподобань, нахилів, можливостей; забезпечення рівних умов для пропагування ідеї рівності та взаємозамінності гендерних ролей, повноти розвитку індивідуальності, гармонійної цілісності особистості незалежно від її статевої належності.

Формування соціальної, гендерної, особистісної, професійної ідентичності у студентському віці відбувається майже одночасно, тому розширення «гендерного» бачення виховних проблем майбутніми педагогами у процесі просвітницької

роботи здійснювалося на основі розроблених положень особистісно-егалітарного підходу, основними принципами якого є: науковість, об'єктивність гендерних знань як головне підґрунтя розвінчування стереотипів; адекватність їх освоєння віковим можливостям дітей, підлітків та юнацтва; позитивізм і толерантність у ставленні до статей та в міжстатевому спілкуванні; опора на власний життєвий досвід індивіда, критичне осмислення засвоєних настанов щодо «життя в статі»; суб'єктна позиція (позиція актора) як умова активізації егалітарного самовизначення та саморефлексії в учбовому діалозі; подолання статевих стереотипів; рівноцінність «жіночого» та «чоловічого» начал в аналізі дидактичного матеріалу, відмова від стратегії маргіналізації жіночого як меншовартісного. Емпірично доведено, що за цих умов модель забезпечує створення егалітарно-освітнього середовища у закладі вищої освіти, активізацію самовизначення молоді у питаннях гендерної культури, розвиток гендерної чуйності та толерантності майбутніх педагогів [2, 3; 6].

Сьогодні увага зосереджена на розробці соціально-психологічних механізмів формування егалітарної культури студентської молоді. Дослідження проводиться співробітниками Науково-дослідного центру з проблем гендерної освіти і виховання учнівської та студентської молоді НАПН України – ТНПУ ім. В. Гнатюка, зокрема, у межах реалізації наукового проєкту на замовлення Міністерства освіти і науки України «Психолого-педагогічні механізми створення гендерно-справедливого середовища для дітей та молоді у контексті реалізації Концепції Нової української школи» (керівник – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор В. Кравець).

Центр дозволив об'єднати зусилля викладачів закладів вищої освіти, вчителів-практиків, представників ЗМІ та провідних науковців НАПН України: В. Кременя, В. Андрущенко, І. Беха, М. Боришевського, В. Кравця, С. Максименка, Н. Ничкало, О. Савченко, С. Сисоевої, М. Слюсаревського, О. Сухомлинської, В. Татенка, Т. Титаренко, співробітників відповідних лабораторій Інституту педагогіки, Інституту проблем виховання, Інституту політичної та соціальної психології, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

Розроблено інноваційні технології для здійснення психолого-педагогічного супроводу професійного становлення майбутніх фахівців на засадах рівноправ'я статей (інтерактивні методи соціально-психологічного навчання; освітньо-тренінгові програми «Становлення егалітарної особистості вчителя-професіонала», «Формування гендерної культури молоді» (автори: О. Кікінежді, О. Кізь); навчальна програма інтегрованого курсу «Гендерна освіта: теорія і практика» (автори: Т. Говорун, О. Кікінежді, В. Кравець); включення гендерних модулів у академічні дисципліни тощо), метою яких є формування егалітарної культури студентської молоді на шляху досягнення гендерної рівності в Україні.

Література

1. Гендерні дослідження: прикладні аспекти: монографія / В. П. Кравець, Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді та ін.; за наук. ред. В. П. Кравця. Тернопіль: «Навчальна книга – Богдан», 2013. 448 с.
2. Кравець В. П., Кікінежді О. М., Шульга І. М. До проблеми гуманізації освітньо-виховного простору сучасної української школи. *Освітологія*. 2018. № 7. С. 15–21.